Συλλογή της Νομολογίας

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
DEAN SPIELMANN
της 10ης Απριλίου 2025[1]

Υπόθεση C-143/23

KI,
FA,
κατά
Mercedes-Benz Bank AG,
Volkswagen Bank GmbH

[αίτηση του Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείου Ravensburg, Γερμανία)
για την έκδοση προδικαστικής αποφάσεως]

«Προδικαστική παραπομπή – Προστασία των καταναλωτών – Σύμβαση πίστωσης για την αγορά αυτοκινήτου – Οδηγία 2008/48/ΕΚ – Άρθρο 14, παράγραφος 1 – Δικαίωμα υπαναχώρησης – Συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης στο πλαίσιο της σύμβασης πίστωσης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης – Υποχρεώσεις του καταναλωτή έναντι του πιστωτικού φορέα – Άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′ – Καταβολή των τόκων μετά την υπαναχώρηση από σύμβαση πίστωσης συνδεδεμένη με σύμβαση προμήθειας αγαθών»

Εισαγωγή

1. Με την υπό κρίση υπόθεση, το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg, Γερμανία) υποβάλλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως σχετικά με την ερμηνεία της οδηγίας 2008/48/ΕΚ[2] στο πλαίσιο ένδικων διαφορών που ανέκυψαν μεταξύ δύο καταναλωτών και εταιριών χορήγησης δανείων για την αγορά αυτοκινήτου, με αντικείμενο την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης στο πλαίσιο συμβάσεων πίστωσης συνδεδεμένων με σύμβαση πώλησης οχήματος.

2. Η υπό κρίση υπόθεση παρέχει στο Δικαστήριο τη δυνατότητα να εμβαθύνει τη νομολογία του όσον αφορά τις συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης από τον καταναλωτή στο πλαίσιο συνδεδεμένης σύμβασης πίστωσης. Ειδικότερα, με το δεύτερο και το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, στα οποία θα επικεντρωθούν οι παρούσες προτάσεις, το αιτούν δικαστήριο ζητεί από το Δικαστήριο να διευκρινίσει, αφενός, αν το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2008/48 προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τις συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης και, αφετέρου, αν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης ο δανειολήπτης να υποχρεούται, ύστερα από υπαναχώρηση από συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης, να καταβάλει τους συμβατικά

[1] Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

[2] Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου (ΕΕ 2008, L 133, σ. 66).

συμφωνημένους χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα από την καταβολή του ποσού του δανείου στον πωλητή του χρηματοδοτούμενου οχήματος έως το χρονικό σημείο της επιστροφής του οχήματος στον πιστωτικό φορέα ή στον πωλητή, κατά περίπτωση.

Το νομικό πλαίσιο

Το δίκαιο της Ένωσης

3. Οι αιτιολογικές σκέψεις 7 έως 10, 31, 34 και 35 της οδηγίας 2008/48 έχουν ως εξής:

«(7) Για να διευκολυνθεί η δημιουργία εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης καθώς και η εύρυθμη λειτουργία της, απαιτείται να προβλεφθεί η θέσπιση εναρμονισμένου κοινοτικού πλαισίου σε ορισμένους βασικούς τομείς. Λαμβανομένων υπόψη της συνεχώς αναπτυσσόμενης αγοράς καταναλωτικής πίστης και της αυξανόμενης κινητικότητας των Ευρωπαίων πολιτών, η θέσπιση διορατικής κοινοτικής νομοθεσίας που θα είναι σε θέση να προσαρμοσθεί στις μελλοντικές μορφές πίστωσης και που θα παρέχει στα κράτη μέλη τον κατάλληλο βαθμό ευελιξίας στην εφαρμογή της αναμένεται να συμβάλει στη διαμόρφωση σύγχρονου συνόλου κανόνων δικαίου για την καταναλωτική πίστη.

(8) Είναι σημαντικό η αγορά να προσφέρει επαρκή προστασία στους καταναλωτές, για να εξασφαλισθεί η καταναλωτική εμπιστοσύνη. Με τον τρόπο αυτό, η ελεύθερη κυκλοφορία των πιστωτικών προσφορών θα μπορεί να πραγματοποιείται με τις καλύτερες δυνατές συνθήκες τόσο γι' αυτούς που προσφέρουν όσο και γι' αυτούς που ζητούν πίστωση, λαμβανομένων δεόντως υπόψη των καταστάσεων που επικρατούν στα κατ' ιδίαν κράτη μέλη.

(9) Για να εξασφαλισθεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Κοινότητας και για να δημιουργηθεί γνήσια εσωτερική αγορά, χρειάζεται πλήρης εναρμόνιση. Επομένως, δεν θα πρέπει να επιτρέπεται στα κράτη μέλη να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές διατάξεις διαφορετικές από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία. Ωστόσο, ο περιορισμός αυτός θα πρέπει να ισχύει μόνον προκειμένου περί διατάξεων τις οποίες εναρμονίζει η παρούσα οδηγία. Όπου δεν υφίστανται τέτοιες εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερα να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Συνεπώς, τα κράτη μέλη μπορούν, π.χ., να διατηρούν ή να εισάγουν εθνικές διατάξεις για την από κοινού και εις ολόκληρον ευθύνη του πωλητή ή του παρόχου των υπηρεσιών και του πιστωτικού φορέα. Άλλο παράδειγμα αυτής της δυνατότητας των κρατών μελών θα μπορούσε να είναι η διατήρηση ή εισαγωγή εθνικών διατάξεων για την ακύρωση της σύμβασης πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησής του από τη σύμβαση πίστωσης. […]

(10) Οι ορισμοί που περιέχονται στην παρούσα οδηγία καθορίζουν το εύρος της εναρμόνισης. Η υποχρέωση των κρατών μελών να εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας θα πρέπει, συνεπώς, να περιορίζεται στο πεδίο εφαρμογής της, όπως οριοθετείται από τους ορισμούς αυτούς. Ωστόσο, η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν, σύμφωνα με το κοινοτικό δίκαιο, τις οικείες διατάξεις σε τομείς που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της. Με αυτό τον τρόπο, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να διατηρούν ή να θεσπίζουν νομοθετικές διατάξεις αντίστοιχες προς τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας ή προς ορισμένες από τις διατάξεις της σχετικά με συμβάσεις πίστωσης που δεν υπάγονται στο πεδίο εφαρμογής της παρούσας οδηγίας, π.χ. συμβάσεις πίστωσης που αφορούν ποσά κάτω των 200 ευρώ ή άνω των 75 000 ευρώ. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα

μπορούσαν να εφαρμόζουν τις διατάξεις της παρούσας οδηγίας και σε συνδεδεμένες πιστώσεις, οι οποίες δεν εμπίπτουν στον ορισμό περί συνδεδεμένης σύμβασης πίστωσης, όπως περιέχεται στην παρούσα οδηγία. Με τον τρόπο αυτό, οι διατάξεις περί συνδεδεμένων συμβάσεων πίστωσης θα μπορούσαν να εφαρμόζονται στις συμβάσεις πίστωσης που χρησιμεύουν μόνο εν μέρει για τη χρηματοδότηση σύμβασης για την προμήθεια αγαθών ή την παροχή υπηρεσίας.

[…]

(31) Για να είναι σε θέση ο καταναλωτής να γνωρίζει τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του στο πλαίσιο της σύμβασης πίστωσης, η σύμβαση θα πρέπει να περιέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο.

[…]

(34) Για την προσέγγιση των διαδικασιών άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης σε ορισμένους τομείς, είναι αναγκαίο να προβλεφθεί το δικαίωμα υπαναχώρησης άνευ ποινής και χωρίς υποχρέωση αιτιολόγησης, υπό συνθήκες παρεμφερείς με εκείνες που προβλέπονται από την οδηγία 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, σχετικά με την εξ αποστάσεως εμπορία χρηματοοικονομικών υπηρεσιών προς τους καταναλωτές [και την τροποποίηση των οδηγιών 90/619/ΕΟΚ του Συμβουλίου, 97/7/ΕΚ και 98/27/ΕΚ (ΕΕ 2002, L 271, σ. 16)].

(35) Εφόσον ο καταναλωτής υπαναχωρήσει από σύμβαση πίστωσης σε σχέση με την οποία έχει παραλάβει αγαθά, ιδίως από αγορά με δόσεις ή σύμβαση εκμίσθωσης ή χρηματοδοτικής μίσθωσης που προβλέπει υποχρέωση αγοράς, η παρούσα οδηγία δεν θα πρέπει να εμποδίζει τα κράτη μέλη να ρυθμίζουν ζητήματα που αφορούν την επιστροφή των αγαθών ή τα συναφή ζητήματα.»

4. Το άρθρο 1 («Αντικείμενο») της οδηγίας 2008/48 ορίζει τα εξής:

«Η παρούσα οδηγία έχει ως σκοπό την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων των κρατών μελών που διέπουν τις συμβάσεις πίστωσης με τους καταναλωτές.»

5. Το άρθρο 3 («Ορισμοί») της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Για τους σκοπούς της παρούσας οδηγίας, ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

[…]

ιδ) “συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης”: σύμβαση πίστωσης στην οποία:

i) η εν λόγω πίστωση χρησιμεύει αποκλειστικά για τη χρηματοδότηση σύμβασης που αφορά την προμήθεια συγκεκριμένων αγαθών ή την παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας· και

ii) οι δύο αυτές συμβάσεις συνιστούν αντικειμενικά μία οικονομική ενότητα· θεωρείται ότι υπάρχει οικονομική ενότητα όταν ο προμηθευτής του αγαθού ή ο πάροχος της υπηρεσίας χρηματοδοτεί ο ίδιος την πίστωση του καταναλωτή ή, σε περίπτωση χρηματοδότησης της πίστωσης από τρίτο, εάν ο πιστωτικός φορέας χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες του προμηθευτή

του αγαθού ή του παρόχου της υπηρεσίας για τη σύναψη ή την προετοιμασία της σύμβασης πίστωσης, ή εάν τα συγκεκριμένα αγαθά ή η παροχή συγκεκριμένης υπηρεσίας καθορίζονται ρητώς στη σύμβαση πίστωσης.»

6. Το άρθρο 10 («Πληροφορίες που πρέπει να περιλαμβάνονται στη σύμβαση πίστωσης») της ίδιας οδηγίας ορίζει, στην παράγραφο 2, τα εξής:

«Η σύμβαση πίστωσης πρέπει να προσδιορίζει, με τρόπο σαφή και ευσύνοπτο:

[…]

ιβ) το εφαρμοστέο επιτόκιο υπερημερίας όπως ισχύει τη στιγμή της σύναψης της σύμβασης πίστωσης και τις ρυθμίσεις για την προσαρμογή του, και, κατά περίπτωση, τα έξοδα για αθέτηση καταβολής·

[…]».

7. Το άρθρο 14 («Δικαίωμα υπαναχώρησης») της οδηγίας 2008/48 προβλέπει τα ακόλουθα:

«1. Ο καταναλωτής διαθέτει προθεσμία δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών για να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση πίστωσης χωρίς να αναφέρει τους λόγους.

Η προθεσμία αυτή υπαναχώρησης αρχίζει:

α) είτε την ημέρα σύναψης της σύμβασης πίστωσης· είτε

β) την ημέρα κατά την οποία ο καταναλωτής παραλαμβάνει τους όρους της σύμβασης και τις πληροφορίες κατά το άρθρο 10, εάν η ημέρα αυτή είναι μεταγενέστερη από την ημερομηνία στην οποία αναφέρεται το στοιχείο α) του παρόντος εδαφίου.

[…]

3. Εάν ο καταναλωτής ασκήσει το δικαίωμα υπαναχώρησης, πρέπει:

α) για να προβεί στην υπαναχώρηση πριν από τη λήξη της προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1, να ενημερώσει σχετικά τον πιστωτικό φορέα βάσει των πληροφοριών που παρέχει ο πιστωτικός φορέας σύμφωνα με το άρθρο 10 παράγραφος 2 στοιχείο ιε), με τρόπο που μπορεί να αποδειχθεί σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο. Η προθεσμία θεωρείται ότι έχει τηρηθεί εάν η ειδοποίηση, εφόσον έχει υποβληθεί εγγράφως ή επί άλλου σταθερού μέσου που τίθεται στη διάθεση του πιστωτικού φορέα και στο οποίο ο τελευταίος έχει πρόσβαση, αποσταλεί πριν από τη λήξη της προθεσμίας· και

β) να καταβάλει στον πιστωτικό φορέα το κεφάλαιο και τους δεδουλευμένους τόκους επί του κεφαλαίου αυτού από την ημερομηνία ανάληψης της πίστωσης μέχρι την ημερομηνία εξόφλησης του κεφαλαίου στον πιστωτικό φορέα χωρίς αδικαιολόγητη καθυστέρηση και το αργότερο εντός 30 ημερολογιακών ημερών από την αποστολή της κοινοποίησης της υπαναχώρησης στον πιστωτικό φορέα. Οι τόκοι υπολογίζονται βάσει του συμφωνηθέντος χρεωστικού επιτοκίου. Ο πιστωτικός φορέας δεν δικαιούται άλλης αποζημίωσης από τον καταναλωτή στην περίπτωση υπαναχώρησης, εκτός της αποζημίωσης για μη επιστρεφόμενα τέλη τα οποία κατέβαλε ο πιστωτικός φορέας σε οιαδήποτε δημόσια διοικητική υπηρεσία.

[…]»

8. Το άρθρο 15 («Συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης») της εν λόγω οδηγίας ορίζει, στις παραγράφους 1 και 2, τα εξής:

«1. Εάν ο καταναλωτής έχει ασκήσει δικαίωμα υπαναχώρησης βάσει του κοινοτικού δικαίου από σύμβαση παροχής αγαθών ή υπηρεσιών, ο καταναλωτής δεν δεσμεύεται πλέον από τυχόν συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης.

2. Εάν τα αγαθά ή οι υπηρεσίες που καλύπτονται από συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης δεν παρασχεθούν ή παρασχεθούν εν μέρει μόνο, ή εάν δεν πληρούν τους όρους της σύμβασης παροχής τους, ο καταναλωτής δικαιούται να στραφεί κατά του πιστωτικού φορέα, εφόσον έχει στραφεί κατά του προμηθευτή και έχει αποτύχει να λάβει από αυτόν την ικανοποίηση την οποία δικαιούται δυνάμει του νόμου ή της σύμβασης παροχής αγαθών ή υπηρεσιών. Τα κράτη μέλη καθορίζουν την έκταση και τους όρους άσκησης των σχετικών μέσων θεραπείας.»

9. Το άρθρο 22 («Εναρμόνιση και αναγκαστικός χαρακτήρας της παρούσας οδηγίας») της ίδιας οδηγίας προβλέπει, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«Καθόσον η παρούσα οδηγία περιέχει εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να διατηρούν ή να εισάγουν στο εθνικό τους δίκαιο διατάξεις που παρεκκλίνουν από αυτές που καθορίζονται στην παρούσα οδηγία.»

10. Το άρθρο 23 («Κυρώσεις») της εν λόγω οδηγίας προβλέπει τα εξής:

«Τα κράτη μέλη θεσπίζουν τους κανόνες για τις κυρώσεις που επισύρουν οι παραβάσεις των εθνικών διατάξεων που θεσπίζονται δυνάμει της παρούσας οδηγίας και λαμβάνουν όλα τα απαραίτητα μέτρα για να εξασφαλίσουν την εφαρμογή των διατάξεων αυτών. Οι κυρώσεις που προβλέπονται εν προκειμένω πρέπει να είναι αποτελεσματικές, αναλογικές και αποτρεπτικές.»

Το γερμανικό δίκαιο

11. Το άρθρο 357a («Έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης από συμβάσεις με αντικείμενο την παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών») του Bürgerliches Gesetzbuch (αστικού κώδικα, στο εξής BGB), όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών, προέβλεπε, στην παράγραφο 1, τα εξής:

«(1) Οι ληφθείσες παροχές πρέπει να επιστρέφονται το αργότερο εντός 30 ημερών.

[…]

(3) Σε περίπτωση που ο δανειολήπτης υπαναχωρήσει από σύμβαση καταναλωτικής πίστης, καταβάλλει τους συμφωνηθέντες χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα μεταξύ της εκταμίευσης και της αποπληρωμής του δανείου. […]»

12. Το άρθρο 358 του BGB, όπως ίσχυε κατά τον χρόνο των πραγματικών περιστατικών των διαφορών των κύριων δικών, είχε ως εξής:

«(1) Εάν ο καταναλωτής έχει εγκύρως υπαναχωρήσει από τη δήλωση βούλησης για τη σύναψη σύμβασης παράδοσης αγαθού ή παροχής άλλης υπηρεσίας από έμπορο, δεν δεσμεύεται πλέον

ούτε από τη δήλωση βούλησής του για τη σύναψη σύμβασης πίστωσης συνδεδεμένης με την εν λόγω σύμβαση.

(2) Εάν ο καταναλωτής έχει εγκύρως υπαναχωρήσει από τη δήλωση βούλησης για τη σύναψη σύμβασης καταναλωτικής πίστης βάσει του άρθρου 495, παράγραφος 1, ή του άρθρου 514, παράγραφος 2, πρώτη περίοδος, δεν δεσμεύεται πλέον ούτε από τη δήλωση βούλησής του για τη σύναψη συνδεδεμένης με τη σύμβαση καταναλωτικής πίστης σύμβασης παράδοσης αγαθού ή παροχής άλλης υπηρεσίας.

(3) Σύμβαση για την παράδοση αγαθού ή την παροχή άλλης υπηρεσίας είναι συνδεδεμένη με σύμβαση πίστωσης κατά την έννοια των παραγράφων 1 και 2 εφόσον η πίστωση χρησιμεύει εν όλω ή εν μέρει για τη χρηματοδότηση της άλλης σύμβασης και εφόσον οι δύο συμβάσεις συνιστούν οικονομική ενότητα. Προκύπτει η ύπαρξη οικονομικής ενότητας ιδίως όταν ο έμπορος χρηματοδοτεί ο ίδιος την αντιπαροχή του καταναλωτή ή, σε περίπτωση χρηματοδότησης από τρίτο, όταν ο δανειοδότης συμπράττει με τον έμπορο κατά την προετοιμασία ή σύναψη της σύμβασης πίστωσης.

(4) Η επαναφορά των πραγμάτων στην προτέρα κατάσταση όσον αφορά τη συνδεδεμένη σύμβαση διέπεται, mutatis mutandis, από […] [το άρθρο 357]. […] Ο δανειοδότης έχει στις σχέσεις με τον καταναλωτή τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του εμπόρου που απορρέουν από τη συνδεδεμένη σύμβαση όσον αφορά τις έννομες συνέπειες της υπαναχώρησης ή της επιστροφής, εάν, κατά τον χρόνο που η υπαναχώρηση παράγει αποτελέσματα, το ποσό του δανείου έχει καταβληθεί στον έμπορο.»

Τα πραγματικά περιστατικά, τα προδικαστικά ερωτήματα και η διαδικασία ενώπιον του Δικαστηρίου

13. Την 1η Μαρτίου 2019 και την 30ή Νοεμβρίου 2017 ο KI, αφενός, και ο FA, αφετέρου, συνήψαν με τη Mercedes-Benz Bank AG και τη Volkswagen Bank GmbH, αντιστοίχως, συμβάσεις πίστωσης για την αγορά μηχανοκίνητου οχήματος ιδιωτικής χρήσης. Το καθαρό ποσό των εν λόγω συμβάσεων πίστωσης ανερχόταν σε 29 500 ευρώ και 35 300 ευρώ, αντιστοίχως, και καταβλήθηκε απευθείας στους πωλητές των οχημάτων.

14. Κατά τη σύναψη των συμβάσεων πίστωσης, η Mercedes-Benz Bank και η Volkswagen Bank έκαναν χρήση των υπηρεσιών του πωλητή των οχημάτων ως ενδιαμέσου.

15. Σε καμία από τις συμβάσεις πίστωσης δεν μνημονευόταν, με τη μορφή αριθμητικού ποσοστού, το ισχύον κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης επιτόκιο υπερημερίας.

16. Ο KI και ο FA κατέβαλαν, δυνάμει των προαναφερθεισών συμβάσεων, μηνιαίες δόσεις εξόφλησης της πίστωσης, περιλαμβανομένων προκαταβολών, συνολικού ύψους 8 924,48 ευρώ και 24 800 ευρώ, αντιστοίχως.

17. Με τις από 31 Οκτωβρίου 2019 και 20 Ιουλίου 2020 επιστολές τους, ο KI και ο FA, αντιστοίχως, ανακάλεσαν τις δηλώσεις τους βούλησης όσον αφορά τη σύναψη της σύμβασης πίστωσης.

18. Ο ΚΙ και ο FA υποστηρίζουν ότι η υπαναχώρηση είναι έγκυρη δεδομένου ότι η προθεσμία άσκησης του σχετικού δικαιώματος δεν άρχισε να τρέχει λόγω παρατυπιών που αφορούσαν τις πληροφορίες οι οποίες πρέπει να περιέχονται υποχρεωτικώς σε κάθε σύμβαση.

19. Ο ΚΙ και ο FA άσκησαν αγωγή κατά της Mercedes-Benz Bank και της Volkswagen Bank, αντιστοίχως, ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου.

20. Αφενός, ο ΚΙ ζητεί κατ' ουσίαν την επιστροφή των δόσεων εξόφλησης του δανείου τις οποίες κατέβαλε έως την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, καθώς και της προκαταβολής την οποία κατέβαλε στον πωλητή, ήτοι συνολικό ποσό 8 924,48 ευρώ. Ο ΚΙ ζητεί επίσης να διαπιστωθεί ότι, λόγω της υπαναχώρησής του, δεν ευθύνεται πλέον για τόκους ή κεφάλαιο επί του δανείου του.

21. Αφετέρου, ο FA ζητεί κατ' ουσίαν την επιστροφή των μηνιαίων δόσεων εξόφλησης του δανείου τις οποίες κατέβαλε έως την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, καθώς και της προκαταβολής την οποία κατέβαλε στον πωλητή, ήτοι συνολικό ποσό 24 800 ευρώ. Ο FA ζητεί επίσης να διαπιστωθεί ότι, από την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, δεν υποχρεούται σε καταβολή τόκων επί του κεφαλαίου ή μηνιαίων δόσεων.

22. Η Mercedes-Benz Bank και η Volkswagen Bank ζητούν την απόρριψη των αντίστοιχων αγωγών. Οι εναγόμενες υποστηρίζουν κατ' ουσίαν ότι οι αγωγές είναι απαράδεκτες και προβάλλουν ένσταση αποδυνάμωσης του δικαιώματος υπαναχώρησης. Η Mercedes-Benz Bank υποστηρίζει επίσης ότι το δικαίωμα υπαναχώρησης ασκήθηκε παρανόμως και ζητεί, με την ανταγωγή της επικουρικώς, να υποχρεωθεί ο ΚΙ να της καταβάλει αποζημίωση για την απομείωση της αξίας του οχήματος έως την ημερομηνία επιστροφής του και, επιπλέον, αποζημίωση χρήσης ύψους 3,92 % ετησίως επί του ανεξόφλητου υπολοίπου του δανείου για το χρονικό διάστημα από την καταβολή του ποσού του δανείου στον πωλητή έως την επιστροφή του οχήματος.

23. Υπό τις συνθήκες αυτές, το αιτούν δικαστήριο αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Είναι συμβατός με το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας [2008/48], σε περίπτωση υπαναχώρησης από σύμβαση καταναλωτικής πίστης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης οχήματος που συνήφθη σε φυσικό κατάστημα, ο υπολογισμός του ποσού της αντισταθμιστικής αποζημίωσης που πρέπει να καταβάλει ο καταναλωτής στον πιστωτικό φορέα για την απομείωση της αξίας του χρηματοδοτούμενου οχήματος κατά την επιστροφή του με την αφαίρεση του τιμήματος που κατέβαλε ο έμπορος κατά τον χρόνο επιστροφής του οχήματος από το τίμημα το οποίο είχε λάβει ο έμπορος από τον καταναλωτή κατά τον χρόνο της πώλησης του οχήματος;

2) Προβαίνει η διάταξη του άρθρου 14, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, της οδηγίας [2008/48] σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης που συνδέονται με σύμβαση πώλησης οχήματος και είναι, ως εκ τούτου, δεσμευτική για τα κράτη μέλη;

Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα:

3) Συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας [2008/48], το να υποχρεούται ο δανειολήπτης, μετά από υπαναχώρηση από σύμβαση καταναλωτικής πίστης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης οχήματος, να καταβάλει τους συμβατικά συμφωνημένους χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα μεταξύ της καταβολής του ποσού του δανείου στον πωλητή του χρηματοδοτούμενου οχήματος και του χρονικού σημείου της επιστροφής του οχήματος στον πιστωτικό φορέα (ή στον πωλητή);»

24. Με απόφαση της 18ης Απριλίου 2023 η εκδίκαση της υπό κρίση υπόθεσης ανεστάλη μέχρις ότου εκδοθεί η απόφαση στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-38/21, C-47/21 και C-232/21.

25. Με έγγραφο της 21ης Δεκεμβρίου 2023, η Γραμματεία του Δικαστηρίου διαβίβασε στο αιτούν δικαστήριο την απόφαση που εκδόθηκε στις ανωτέρω υποθέσεις[3] και του ζήτησε να γνωστοποιήσει στο Δικαστήριο αν, λαμβανομένης υπόψη της απόφασης αυτής, εμμένει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως που υπέβαλε.

26. Στις 10 Απριλίου 2024 το αιτούν δικαστήριο απάντησε στο Δικαστήριο, μέσω της εφαρμογής e-Curia, ότι εμμένει στην αίτηση προδικαστικής αποφάσεως και ότι κρίνει αναγκαία την προσθήκη των ακόλουθων προδικαστικών ερωτημάτων:

«4) α) Έχει το άρθρο 10, παράγραφος 2, στοιχείο ιβ′, της οδηγίας [2008/48], σε συνδυασμό με το άρθρο 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β′, της οδηγίας [2008/48], την έννοια ότι η προθεσμία υπαναχώρησης δεν εκκινεί όταν το επιτόκιο υπερημερίας που ισχύει κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης πίστωσης δεν αναγράφεται στη σύμβαση αυτή υπό μορφή συγκεκριμένου ποσοστού;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης:

β) Δύναται η μη αναγραφή της πληροφορίας αυτής να επηρεάσει την ικανότητα του μέσου καταναλωτή να εκτιμήσει την έκταση των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεών του που απορρέουν από την οδηγία ή την απόφασή του να συνάψει τη σύμβαση και, ενδεχομένως, να του στερήσει τη δυνατότητα να ασκήσει τα δικαιώματά του υπό τους ίδιους, κατ' ουσίαν, όρους με εκείνους που θα υπήρχαν εάν η πληροφόρηση ήταν πλήρης και ακριβής;

5) α) Αποκλείεται η προβολή της ένστασης του πιστωτικού φορέα ότι ο καταναλωτής άσκησε καταχρηστικά το δικαίωμα αυτό λόγω της συμπεριφοράς του μεταξύ της σύναψης της σύμβασης και της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης ή μετά την άσκησή του, όταν το επιτόκιο υπερημερίας που ισχύει κατά τον χρόνο σύναψης της σύμβασης πίστωσης δεν αναγράφεται στη σύμβαση αυτή υπό μορφή συγκεκριμένου ποσοστού;

Σε περίπτωση αρνητικής απάντησης:

β) Μπορεί η εκτίμηση περί καταχρηστικότητας να στηριχθεί ιδίως στις ακόλουθες περιστάσεις:

– ο καταναλωτής εξακολουθεί να χρησιμοποιεί το χρηματοδοτούμενο όχημα έως ότου κριθεί δικαστικώς το κύρος της υπαναχώρησης·

– ο καταναλωτής αρνείται να καταβάλει αποζημίωση για τη χρήση του οχήματος;»

[3] Απόφαση της 21ης Δεκεμβρίου 2023, BMW Bank κ.λπ. (C-38/21, C-47/21 και C-232/21, στο εξής: απόφαση BMW Bank, EU:C:2023:1014).

Ανάλυση

27. Καθ' υπόδειξη του Δικαστηρίου, οι παρούσες προτάσεις θα επικεντρωθούν αποκλειστικά και μόνο στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα.

Επί του δευτέρου προδικαστικού ερωτήματος

28. Με το δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί κατ' ουσίαν από το Δικαστήριο να διευκρινίσει αν το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2008/48 έχει την έννοια ότι προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης που συνδέονται με σύμβαση πώλησης οχήματος.

29. Με άλλα λόγια, το Δικαστήριο καλείται να διευκρινίσει αν, με το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, η οδηγία 2008/48 προέβη σε πλήρη εναρμόνιση της υποχρέωσης που υπέχει ο δανειολήπτης να καταβάλει τόκους επί του κεφαλαίου, μεταξύ άλλων, όταν η χρηματοδοτούμενη πίστωση συνδέεται με σύμβαση αγοράς αγαθών ή υπηρεσιών.

30. Κατά πρώτον, επισημαίνω ότι η οδηγία 2008/48, η οποία εκδόθηκε με σκοπό την προώθηση αποτελεσματικής εσωτερικής αγοράς και υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών στον τομέα της καταναλωτικής πίστης[4], προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά όλες τις συμβάσεις πίστωσης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της.

31. Συναφώς, το Δικαστήριο έχει δεχθεί ότι από το άρθρο 22, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, ερμηνευόμενο υπό το πρίσμα των αιτιολογικών της σκέψεων 9 και 10, προκύπτει ότι, όσον αφορά τις συμβάσεις πίστωσης που εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής της, η εν λόγω οδηγία είναι επιτακτικής φύσεως και αποσκοπεί στη διασφάλιση ομοιόμορφης εφαρμογής των κανόνων της στο σύνολο των κρατών μελών. Επομένως, οσάκις η οδηγία καθορίζει συγκεκριμένες υποχρεώσεις, τα κράτη μέλη δεν έχουν την ευχέρεια να θεσπίζουν εθνικές διατάξεις παρέκκλισης ή αυστηρότερες εθνικές διατάξεις[5]. Η εναρμόνιση αυτή δικαιολογείται από τη βούληση του νομοθέτη να παράσχει τη δυνατότητα σε κάθε Ευρωπαίο καταναλωτή να συνάπτει σύμβαση πίστωσης, τυγχάνοντας του ίδιου βαθμού προστασίας, και να διευκολύνει τη διασυνοριακή παροχή χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Όπου, όμως, δεν υφίστανται τέτοιες εναρμονισμένες διατάξεις, τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερα να διατηρούν ή να θεσπίζουν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις[6].

32. Κατά δεύτερον, κατά το άρθρο 3, στοιχείο ιδ', της οδηγίας 2008/48, ως «συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης» νοείται σύμβαση πίστωσης η οποία χρησιμεύει αποκλειστικά και μόνον για τη χρηματοδότηση της απόκτησης συγκεκριμένων αγαθών ή υπηρεσιών και η οποία συνιστά οικονομική ενότητα με την αντίστοιχη σύμβαση προμήθειας αγαθών ή παροχής υπηρεσιών. Στην πράξη, τα δάνεια που χορηγούνται για τη χρηματοδότηση της αγοράς αυτοκινήτου ιδιωτικής χρήσης ανταποκρίνονται πλήρως στον ανωτέρω ορισμό, εφόσον δεν εξαιρούνται από το πεδίο εφαρμογής της εν λόγω οδηγίας[7]. Η οικονομική ενότητα μεταξύ του δανείου και της αγοράς του

4 Βλ., μεταξύ άλλων, απόφαση της 16ης Ιουλίου 2020, Soho Group (C-686/19, EU:C:2020:582, σκέψη 49), κατά την οποία «η οδηγία 2008/48 εκδόθηκε με τον διττό σκοπό να διασφαλίσει υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών της Ένωσης και να διευκολύνει τη δημιουργία μιας εσωτερικής αγοράς καταναλωτικής πίστεως η οποία λειτουργεί εύρυθμα».

5 Πρβλ. αποφάσεις της 12ης Ιουλίου 2012, SC Volksbank România (C-602/10, EU:C:2012:443, σκέψη 38), και της 5ης Σεπτεμβρίου 2019, Pohotovosť (C-331/18, EU:C:2019:665, σκέψη 49).

6 Βλ. αιτιολογική σκέψη 9 της οδηγίας 2008/48.

7 Βλ. άρθρο 2, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48.

αγαθού προκύπτει συχνά από την ταυτόχρονη σύναψη των δύο συμβάσεων ή από τη στενή οικονομική αλληλεξάρτηση των δύο συμβάσεων. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, βούληση του νομοθέτη της Ένωσης ήταν να ρυθμίσει τη συγκεκριμένη κατηγορία πιστώσεων κατά τρόπο ώστε ο καταναλωτής ο οποίος δεσμεύεται από δύο αλληλεξαρτώμενες συμβάσεις να μπορεί εν πάση περιπτώσει να τύχει αποτελεσματικής προστασίας, λαμβανομένων υπόψη των ειδικών κινδύνων που συνεπάγεται η σύνδεση ενός δανείου με την απόκτηση ενός αγαθού.

33. Κατά τρίτον, με σκοπό την εξειδίκευση της προμνησθείσας προστασίας, η οδηγία 2008/48 θεσπίζει, στο άρθρο 14, το δικαίωμα του καταναλωτή να υπαναχωρήσει από τη σύμβαση εντός προκαθορισμένης προθεσμίας, χωρίς να υποχρεούται να εκθέσει τους λόγους για την υπαναχώρηση. Η άσκηση του εν λόγω δικαιώματος, που αποσκοπεί τόσο στον μετριασμό του ενδεχομένως παρορμητικού χαρακτήρα της απόφασης λήψης δανείου όσο και στη διασφάλιση επαρκούς ενημέρωσης σχετικά με τους όρους της πίστωσης, γεννά συγχρόνως υποχρεώσεις. Συγκεκριμένα, το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, της ως άνω οδηγίας επιβάλλει στον καταναλωτή, σε περίπτωση υπαναχώρησης, την υποχρέωση να επιστρέψει το κεφάλαιο μαζί με τους δεδουλευμένους τόκους από την ημερομηνία θέσης του ποσού στη διάθεσή του έως την επιστροφή του.

34. Πάντως, η ανωτέρω διάταξη δεν παρέχει διευκρινίσεις σχετικά με την τύχη του χρηματοδοτούμενου αγαθού ή σχετικά με τις ενδεχόμενες αλληλεπιδράσεις μεταξύ της συνδεδεμένης σύμβασης πίστωσης και της σύμβασης αγοράς του οχήματος. Φρονώ ότι, λαμβανομένου υπόψη του πνεύματος της οδηγίας 2008/48, η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης πρέπει να παραμείνει αποτελεσματική, ενώ συγχρόνως πρέπει να καταλείπεται στα κράτη μέλη περιθώριο εκτίμησης όσον αφορά τον τρόπο πραγματοποίησης της υπαναχώρησης στο συγκεκριμένο πλαίσιο της συνδεδεμένης σύμβασης πίστωσης, τούτο δε συνεπάγεται ότι σκοπός της εν λόγω οδηγίας δεν είναι η πλήρης εναρμόνιση όλων των ενδεχόμενων έννομων συνεπειών.

35. Η αιτιολογική σκέψη 35 της οδηγίας 2008/48 συνηγορεί υπέρ της ως άνω προσέγγισης καθόσον διαλαμβάνει ότι η οδηγία εφαρμόζεται με την επιφύλαξη των διατάξεων των κρατών μελών που ρυθμίζουν ζητήματα που αφορούν την επιστροφή του αγαθού που χρηματοδοτείται από την πίστωση ή τα συναφή ζητήματα [8]. Στην αιτιολογική σκέψη 9 της ίδιας οδηγίας επισημαίνεται επίσης ότι όπου δεν υφίστανται εναρμονισμένες διατάξεις τα κράτη μέλη θα πρέπει να παραμείνουν ελεύθερα να διατηρούν ή να θεσπίζουν εθνικές νομοθετικές ρυθμίσεις, μεταξύ άλλων σε περίπτωση ακύρωσης της σύμβασης πώλησης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών όταν ο καταναλωτής ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης από τη σύμβαση πίστωσης.

36. Ελλείψει σχετικής ειδικής νομοθεσίας της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι οι λεπτομερείς κανόνες εφαρμογής της προστασίας των καταναλωτών, την οποία προβλέπει η οδηγία 2008/48, εμπίπτουν στην εσωτερική έννομη τάξη των κρατών μελών δυνάμει της αρχής της δικονομικής αυτονομίας τους. Εντούτοις, οι κανόνες αυτοί δεν πρέπει να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσης (αρχή της ισοδυναμίας), ούτε να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από την έννομη τάξη της Ένωσης (αρχή της αποτελεσματικότητας) [9].

[8] Βλ. απόφαση BMW Bank (σκέψη 302).

[9] Βλ. απόφαση BMW Bank (σκέψη 303 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

37. Συναφώς, είναι αξιοσημείωτο ότι το άρθρο 15, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 είναι η μόνη διάταξη που αφορά ειδικώς την περίπτωση στην οποία καταναλωτής ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης σε σχέση με σύμβαση παράδοσης αγαθών ή παροχής υπηρεσιών, τούτο δε συνεπάγεται, a contrario, ότι η εν λόγω οδηγία δεν περιέχει καμία πρόβλεψη για το αντίστροφο ενδεχόμενο, στο οποίο η υπαναχώρηση αφορά κατ' αρχάς την ίδια την πίστωση [10].

38. Εν τέλει, εκτιμώ ότι, μολονότι προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση στον τομέα των συμβάσεων πίστωσης, μέσω του άρθρου 14 αυτής, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, η οδηγία 2008/48 δεν ρυθμίζει με εξαντλητικό τρόπο τις συνέπειες της υπαναχώρησης όταν η πίστωση συνδέεται με την αγορά οχήματος. Επομένως, τηρουμένων των αρχών της αποτελεσματικότητας και της ισοδυναμίας, τα κράτη μέλη μπορούν να διαμορφώνουν τους κανόνες άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης για τις εν λόγω συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης.

39. Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα ότι το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β', πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2008/48 δεν προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης που συνδέονται με σύμβαση πώλησης οχήματος.

Επί του τρίτου προδικαστικού ερωτήματος

40. Με το τρίτο προδικαστικό ερώτημα, το αιτούν δικαστήριο ζητεί να διευκρινιστεί, σε περίπτωση αρνητικής απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα, αν συνάδει με το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα με το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, ο δανειολήπτης να υποχρεούται, ύστερα από υπαναχώρηση από σύμβαση καταναλωτικής πίστης συνδεδεμένη με σύμβαση πώλησης οχήματος, να καταβάλει τους συμβατικά συμφωνημένους χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα από την καταβολή του ποσού του δανείου στον πωλητή του χρηματοδοτούμενου οχήματος έως το χρονικό σημείο επιστροφής του οχήματος στον πιστωτικό φορέα (ή στον πωλητή).

Επί του σκοπού του άρθρου 14 της οδηγίας 2008/48

41. Υπενθυμίζω ότι στο άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 κατοχυρώνεται δικαίωμα υπαναχώρησης προς όφελος του καταναλωτή, ο οποίος μπορεί να ασκήσει το εν λόγω δικαίωμα εντός προθεσμίας δεκατεσσάρων ημερολογιακών ημερών και χωρίς να υποχρεούται να δικαιολογήσει την απόφασή του.

42. Ο σκοπός που επιδιώκεται με το άρθρο 14 της οδηγίας 2008/48 συνίσταται, αφενός, στο να παρέχεται στον καταναλωτή η δυνατότητα να επιλέξει τη σύμβαση που ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του και, επομένως, η δυνατότητα να υπαναχωρήσει από μια σύμβαση η οποία, μετά τη σύναψή της, αποδεικνύεται, εντός της προθεσμίας περίσκεψης που παρέχεται για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, μη κατάλληλη για τις ανάγκες του. Αφετέρου, σκοπός του άρθρου 14, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, στοιχείο β', της εν λόγω οδηγίας είναι τόσο να διασφαλιστεί ότι ο καταναλωτής λαμβάνει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες για να εκτιμήσει την έκταση της συμβατικής δέσμευσής του όσο και να επιβληθεί κύρωση στον πιστωτικό φορέα που δεν του διαβιβάζει τις πληροφορίες οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 10

[10] Βλ., συναφώς, προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, ECLI:EU:C:2021:629, σημείο 126).

της ίδιας οδηγίας [11]. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, σκοπός της εν λόγω διάταξης είναι κυρίως να παρασχεθεί στον καταναλωτή επαρκές χρονικό διάστημα περίσκεψης για να εξακριβώσει ότι η πίστωση ανταποκρίνεται όντως στις ανάγκες και στις δυνατότητές του, ώστε να μπορεί να προφυλαχθεί από την ανάληψη μη κατάλληλης δέσμευσης.

Επί των συνεπειών της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης στο πλαίσιο συνδεδεμένης σύμβασης πίστωσης

43. Από την ανωτέρω εξέταση του δεύτερου προδικαστικού ερωτήματος που υπέβαλε το αιτούν δικαστήριο [12] προκύπτει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2008/48 δεν εναρμονίζει πλήρως τις συνέπειες της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης όταν η πίστωση συνδέεται με σύμβαση προμήθειας αγαθών, όπως η αγορά οχήματος.

44. Σύμφωνα με το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′, της οδηγίας 2008/48, καταναλωτής ο οποίος υπαναχωρεί από «συνήθη πίστωση» παραμένει υπόχρεος να επιστρέψει το κεφάλαιο και, επιπλέον, να καταβάλει χρεωστικούς τόκους οι οποίοι υπολογίζονται βάσει του συμφωνηθέντος επιτοκίου για το χρονικό διάστημα από τη θέση του ποσού στη διάθεση του καταναλωτή έως την πλήρη επιστροφή του. Κατ’ αναλογίαν, εκτιμώ ότι είναι εύλογο να προβλέπεται, όταν η πίστωση προορίζεται για τη χρηματοδότηση της αγοράς αγαθού και ο καταναλωτής υπαναχωρεί, ότι ο καταναλωτής υποχρεούται να καταβάλει τους τόκους για το χρονικό διάστημα από την πραγματική θέση του ποσού στη διάθεσή του έως την επιστροφή του αγαθού ή την απόσβεση της πίστωσης.

45. Κατά τη γνώμη μου, η απαίτηση αυτή είναι αυτονόητη: όταν κινητοποιεί χρηματοοικονομικούς πόρους, ο πιστωτικός φορέας αναλαμβάνει τον κίνδυνο υποτίμησης του νομίσματος και στερείται την άμεση χρήση των σχετικών κεφαλαίων. Από την άποψη αυτή, οι τόκοι συνιστούν την κανονική απόδοση του χορηγηθέντος κεφαλαίου. Εάν ο πιστωτικός φορέας στερούνταν συστηματικά τους τόκους, θα καθιερωνόταν, εν τοις πράγμασι, μια «δωρεάν πίστωση» για τον δανειολήπτη, ο οποίος θα αποκόμιζε αδικαιολόγητο πλεονέκτημα χωρίς οποιοδήποτε αντάλλαγμα [13]. Κατά τη γνώμη μου, τέτοια κατάσταση διαταράσσει τη συμβατική ισορροπία και ομοιάζει με αδικαιολόγητο πλουτισμό κατά την έννοια των κοινών αρχών του αστικού δικαίου.

46. Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, δυνάμει της αρχής της απαγόρευσης του αδικαιολόγητου πλουτισμού, η οποία αναγνωρίζεται από τη νομολογία του Δικαστηρίου και κατοχυρώνεται στις περισσότερες εθνικές έννομες τάξεις, κανένα μέρος δεν επιτρέπεται να πλουτίζει αδικαιολόγητα εις βάρος άλλου. Ειδικότερα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, σύμφωνα με τις αρχές που είναι κοινές στα δίκαια των κρατών μελών, το πρόσωπο που υπέστη ζημία η οποία βελτιώνει την περιουσία άλλου προσώπου, χωρίς ο πλουτισμός αυτός να στηρίζεται σε οποιαδήποτε νομική βάση, δικαιούται κατά γενικό κανόνα την απόδοση του σχετικού ποσού, αντίστοιχου του ύψους της εν λόγω ζημίας, εκ μέρους του προσώπου που κατέστη πλουσιότερο.

47. Συγκεκριμένα, και όσον αφορά τον αδικαιολόγητο πλουτισμό της Ένωσης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι η Συνθήκη ΛΕΕ δεν προβλέπει ρητώς ένδικο βοήθημα του είδους αυτού, ερμηνεία των άρθρων 268 και 340, δεύτερο εδάφιο, ΣΛΕΕ η οποία θα απέκλειε τη δυνατότητα

[11] Βλ. αποφάσεις της 9ης Σεπτεμβρίου 2021, Volkswagen Bank (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:736, σκέψεις 123 και 124), και BMW Bank (σκέψη 288).

[12] Βλ. σημεία 30 έως 38 των παρουσών προτάσεων.

[13] Βλ. προτάσεις του γενικού εισαγγελέα G. Hogan στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, ECLI:EU:C:2021:629, σημείο 124).

αυτή θα κατέληγε σε αποτέλεσμα αντίθετο προς την αρχή της αποτελεσματικής ένδικης προστασίας. Για να γίνει δεκτή αξίωση στηριζόμενη στον αδικαιολόγητο πλουτισμό της Ένωσης, η οποία ασκήθηκε βάσει των ως άνω άρθρων, πρέπει να αποδειχθεί πλουτισμός του καθού η αξίωση χωρίς νόμιμη αιτία [14] και ελάττωση της περιουσίας του έχοντος την αξίωση, συνδεόμενη με τον συγκεκριμένο πλουτισμό [15].

48. Εάν η προμνησθείσα αρχή [16] εφαρμοστεί στις περιστάσεις των υποθέσεων των κύριων δικών [17], μπορεί να υποστηριχθεί ότι η παροχή στον δανειολήπτη της δυνατότητας να επωφεληθεί άνευ κόστους των κεφαλαίων του δανείου κατά το χρονικό διάστημα προ της επιστροφής του αγαθού θα ισοδυναμεί εν τοις πράγμασι με την παροχή οικονομικού πλεονεκτήματος «άνευ αιτίας, λόγου ή, έστω, δικαιολογητικού λόγου» [18]. Συγκεκριμένα, κατά το εν λόγω χρονικό διάστημα, ο πιστωτικός φορέας έχει κινητοποιήσει αμετάκλητα χρηματοοικονομικούς πόρους προς όφελος του δανειολήπτη, τους οποίους ο πιστωτικός φορέας δεν μπορεί να έχει στη διάθεσή του ούτε να διαθέσει σε άλλες δυνητικώς οικονομικώς αποδοτικές πράξεις, ενώ συγχρόνως αναλαμβάνει τους κινδύνους που είναι εγγενείς στη χορήγηση των εν λόγω πόρων (μεταξύ άλλων, υποτίμηση νομίσματος και ευκαιριακό κόστος λόγω ακινητοποίησης των κεφαλαίων).

49. Φρονώ, επομένως, ότι η υποχρέωση που επιβάλλεται στον δανειολήπτη να καταβάλει χρεωστικούς τόκους υπολογιζόμενους βάσει του πραγματικού χρονικού διαστήματος κατά το οποίο είχε στη διάθεσή του το ποσό του δανείου συνιστά αναγκαίο διορθωτικό μηχανισμό. Ο εν λόγω μηχανισμός καθιστά δυνατή την αποκατάσταση της συμβατικής ισορροπίας, δεδομένου ότι, μέσω της άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, αποτρέπει τον αδικαιολόγητο πλουτισμό ενός μέρους εις βάρος του άλλου και διασφαλίζει, τοιουτοτρόπως, δίκαιη κατανομή των υποχρεώσεων και των ωφελημάτων που απορρέουν από την, έστω μερική και προσωρινή, εκτέλεση της σύμβασης πίστωσης.

Επί της συμβατικής ισορροπίας και της αρχής της αναλογικότητας

50. Εκτιμώ ότι ο δικαιολογητικός λόγος της προμνησθείσας υποχρέωσης –ήτοι της υποχρέωσης καταβολής χρεωστικών τόκων σε περίπτωση υπαναχώρησης από σύμβαση πίστωσης συνδεδεμένη με την αγορά οχήματος– συνάδει με τη συλλογιστική της νομολογίας του Δικαστηρίου στον συγκεκριμένο τομέα, με την οποία υπογραμμίζεται, συνολικά, ότι ο σκοπός που επιδιώκεται με την οδηγία 2008/48 συνίσταται, όσον αφορά την καταναλωτική πίστη, στην

[14] Επισημαίνεται συναφώς ότι, βάσει της αρχής της επικουρικότητας, όταν ο πλουτισμός ή η ελάττωση της περιουσίας δικαιολογείται άμεσα από κανόνα δικαίου, η μεταβίβαση περιουσίας έχει, εν πάση περιπτώσει, αιτία, με αποτέλεσμα να αποκλείεται η αγωγή de in rem verso. Συγκεκριμένα, για παράδειγμα, στο βελγικό αστικό δίκαιο, η εν λόγω αγωγή «μπορεί να ασκηθεί μόνον εάν η κατάσταση την οποία αφορά δεν διέπεται από άλλους κανόνες που απορρέουν από τον νόμο, σύμβαση, μονομερή δικαιοπραξία ή αγωγή ex delicto» (βλ. Van Ommeslaghe, P., De Page, *Traité de droit civil belge – Tome II – Les obligations*, τόμος 2, Bruylant, Βρυξέλλες, 2013, σ. 1141 και 1151).

[15] Πρβλ. απόφαση της 9ης Ιουλίου 2020, Τσεχική Δημοκρατία κατά Επιτροπής (C-575/18 P, EU:C:2020:530, σκέψη 82).

[16] Όσον αφορά το ζήτημα των γενικών αρχών του ιδιωτικού δικαίου και τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (ειδικότερα στη λουξεμβουργιανή έννομη τάξη), βλ. Kinsch, P., «Les principes généraux du droit comme éléments de l'ordre juridique luxembourgeois», *Liber Amicorum Xavier Dieux*, Larcier-Intersentia, Βρυξέλλες, 2022, σ. 883 έως 884.

[17] Όσον αφορά την περίπτωση συναλλαγών που συνεπάγονται αδικαιολόγητο πλουτισμό στις οποίες εμπλέκονται περισσότερα από δύο μέρη, βλ. Schlechtriem, P., Cohen, C., και Hornung, R., «Restitution and Unjust Enrichment in Europe», *European Review of Private Law*, τόμος 9, τεύχος 2/3, 2001, σ. 408 έως 415.

[18] Δανείζομαι τη φράση από το Londers, G., Mosselmans, S., και Bossuyt, A., «Deux principes généraux du droit issus du droit national et du droit communautaire: l'enrichissement sans cause ou l'enrichissement injustifié et l'interdiction de l'abus de droit», *Actes du colloque pour le cinquantième anniversaire des traités de Rome*, Λουξεμβούργο, 26 Μαρτίου 2007, Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 2007, σ. 97.
Επ' αυτού επισημαίνεται ότι, με την απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2001, Corus UK κατά Επιτροπής (T-171/99, EU:T:2001:249, σκέψη 55), κρίθηκε, στο πλαίσιο του υπολογισμού τόκων υπερημερίας, ότι «η μη καταβολή τόκων υπερημερίας θα οδηγούσε ενδεχομένως […] σε αδικαιολόγητο πλουτισμό της Κοινότητας, πράγμα που έρχεται προφανώς σε αντίθεση με τις γενικές αρχές του κοινοτικού δικαίου» (με παραπομπή στην απόφαση της 10ης Ιουλίου 1990, Ελλάδα κατά Επιτροπής, C-259/87, EU:C:1990:287, σκέψη 26).

πλήρη και υποχρεωτική εναρμόνιση σε ορισμένους βασικούς τομείς, η οποία κρίνεται απαραίτητη προκειμένου να διασφαλιστεί υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων όλων των καταναλωτών εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ώστε να καταστεί ευχερέστερη η ανάπτυξη εύρυθμης εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης [19].

51. Η βούληση διασφάλισης συμβατικής ισορροπίας, μέσω του συγκερασμού της αποτελεσματικής προστασίας των συμφερόντων των καταναλωτών και της ανάπτυξης εύρυθμης εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, τηρουμένης της αρχής της αναλογικότητας, είναι διάχυτη στη νομολογία σχετικά με το δικαίωμα υπαναχώρησης, ακόμη και πέραν του νομικού πλαισίου της οδηγίας 2008/48. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 αντιτίθεται σε εθνική ρύθμιση η οποία επιβάλλει στον καταναλωτή την υποχρέωση να επιστρέψει το αγαθό που χρηματοδοτήθηκε με την πίστωση ή να περιαγάγει τον πιστωτικό φορέα σε υπερημερία δανειστή σε σχέση με την ανάκτηση του αγαθού αυτού, χωρίς ο πιστωτικός φορέας να υποχρεούται συγχρόνως να επιστρέψει τις καταβληθείσες από τον καταναλωτή μηνιαίες δόσεις της πίστωσης [20].

52. Επιπλέον, σε περίπτωση εξ αποστάσεως σύμβασης, το Δικαστήριο έχει κρίνει ότι, μολονότι η οδηγία 97/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις [21], αποβλέπει στην προστασία του καταναλωτή στην ειδική περίπτωση τέτοιας σύμβασης, δεν έχει ως αντικείμενο να παράσχει στον καταναλωτή δικαιώματα πέραν εκείνων που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική άσκηση του δικαιώματός υπαναχώρησης. Τούτο συμβαίνει, μεταξύ άλλων, όταν ο καταναλωτής χρησιμοποίησε το αγαθό κατά τρόπο μη συνάδοντα προς τις αρχές του αστικού δικαίου, όπως αυτές της καλής πίστης ή του αδικαιολόγητου πλουτισμού [22].

53. Η ίδια βούληση διατήρησης της προμνησθείσας ισορροπίας, σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, χαρακτηρίζει την ερμηνεία, από το Δικαστήριο, του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48, το οποίο επιτρέπει στα κράτη μέλη να θεσπίζουν κυρώσεις που διασφαλίζουν την εκπλήρωση των υποχρεώσεων ενημέρωσης τις οποίες υπέχει ο πιστωτικός φορέας. Οι εν λόγω κυρώσεις, οι οποίες πρέπει να είναι αποτελεσματικές και αναλογικές, μπορούν να καταλαμβάνουν την έκπτωση του πιστωτικού φορέα από το δικαίωμα είσπραξης τόκων και εξόδων, εάν δεν εκπληρώνει τις υποχρεώσεις ενημέρωσης που προβλέπονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, στο μέτρο που τέτοιες παραλείψεις θέτουν υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα του καταναλωτή να εκτιμήσει το περιεχόμενο της δέσμευσής του [23]. Εντούτοις, το Δικαστήριο έχει διαφοροποιήσει ελαφρώς τη θέση αυτή διευκρινίζοντας ότι «δεν μπορεί […] να γίνει δεκτό ότι έχει αναλογικό χαρακτήρα η εφαρμογή, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία αυτή, τέτοιας κυρώσεως, η οποία έχει σοβαρές συνέπειες για τον δανειστή, σε περίπτωση κατά την οποία δεν μνημονεύθηκαν στοιχεία, μεταξύ αυτών που διαλαμβάνονται στο άρθρο 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48, τα οποία, ως εκ της φύσεώς τους, δεν δύνανται να επηρεάσουν την ικανότητα του καταναλωτή να εκτιμήσει το περιεχόμενο της δεσμεύσεώς του» [24]. Επομένως, κατά τη γνώμη μου, το Δικαστήριο δέχεται, βάσει της αρχής της αναλογικότητας, ότι η ευχέρεια που προβλέπεται στο άρθρο 23 της οδηγίας 2008/48 δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα

[19] Βλ. απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 2021, Volkswagen Bank (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:736, σκέψη 72 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

[20] Βλ. απόφαση BMW Bank (σκέψη 307).

[21] ΕΕ 1997, L 144, σ. 19.

[22] Βλ. απόφαση της 3ης Σεπτεμβρίου 2009, Messner (C-489/07, EU:C:2009:502, σκέψεις 25 και 26).

[23] Απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 2016, Home Credit Slovakia (C-42/15, στο εξής: απόφαση Home Credit Slovakia, EU:C:2016:842, σκέψη 69).

[24] Απόφαση Home Credit Slovakia (σκέψη 72).

να στερεί συστηματικά από τον πιστωτικό φορέα κάθε αμοιβή, εκτός εάν οι παραλείψεις του είναι τόσο σοβαρές ώστε να θίγουν ουσιωδώς το δικαίωμα του καταναλωτή σε σαφή και αξιόπιστη ενημέρωση [25].

54. Επομένως, ο καταναλωτής, ο οποίος είναι το ασθενές μέρος της σύμβασης, τυγχάνει ενισχυμένης προστασίας μέσω της κύρωσης που επιβάλλεται στον πιστωτικό φορέα. Εντούτοις, η εν λόγω προστασία δεν είναι απεριόριστη και εφαρμόζεται μόνον όταν ο πιστωτικός φορέας παραβαίνει υποχρέωση ενημέρωσης «ουσιώδους σημασίας» στο πλαίσιο της οδηγίας 2008/48 [26]. Συγκεκριμένα, δεν πρέπει να δημιουργηθεί υπέρμετρη ανισορροπία μεταξύ του καταναλωτή που ασκεί το δικαίωμά του υπαναχώρησης και του πιστωτικού φορέα. Το δικαίωμα υπαναχώρησης και οι συνέπειές του δεν πρέπει να θίγουν την αποτελεσματικότητα της αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης.

Επί της εφαρμογής στην υπό κρίση υπόθεση

55. Εν προκειμένω, εκτιμώ ότι η βούληση να διασφαλίζεται, για όλους τους καταναλωτές της Ένωσης, υψηλό και ισοδύναμο επίπεδο προστασίας των συμφερόντων τους προκειμένου να καταστεί ευχερέστερη η ανάπτυξη εύρυθμης εσωτερικής αγοράς στον τομέα της καταναλωτικής πίστης γίνεται σεβαστή στις υποθέσεις των κύριων δικών, εάν γίνει δεκτό ότι η εθνική νομοθεσία μπορεί να προβλέπει την επιστροφή των τόκων επί του κεφαλαίου σε περίπτωση υπαναχώρησης από συνδεδεμένη σύμβαση πίστωσης.

56. Υπενθυμίζεται ωστόσο ότι, όπως προεκτέθηκε στο πλαίσιο της απάντησης στο δεύτερο προδικαστικό ερώτημα [27], οι κανόνες εφαρμογής του δικαιώματος υπαναχώρησης από σύμβαση πίστωσης συνδεδεμένη με την αγορά οχήματος –ειδικότερα η υποχρέωση του δανειολήπτη να καταβάλει χρεωστικούς τόκους στον πιστωτικό φορέα– δεν πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της ισοδυναμίας, να είναι λιγότερο ευνοϊκοί από εκείνους που διέπουν παρόμοιες καταστάσεις εσωτερικής φύσης, ούτε πρέπει, σύμφωνα με την αρχή της αποτελεσματικότητας, να διαμορφώνονται κατά τρόπο που να καθιστούν πρακτικώς αδύνατη ή υπερβολικά δυσχερή την άσκηση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται από την έννομη τάξη της Ένωσης.

57. Από τα ανωτέρω συμπεραίνω ότι, στο μέτρο που η οδηγία 2008/48 δεν ρυθμίζει με εξαντλητικό τρόπο τις συνέπειες της υπαναχώρησης από σύμβαση πίστωσης συνδεδεμένη με την αγορά αγαθού, οι εθνικές νομοθεσίες μπορούν να απαιτούν από τον δανειολήπτη να καταβάλει τους χρεωστικούς τόκους που αφορούν το χρονικό διάστημα χρησιμοποίησης των κεφαλαίων.

[25] Με τις προτάσεις του στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις Volkswagen Bank κ.λπ. (C-33/20, C-155/20 και C-187/20, EU:C:2021:629), ο γενικός εισαγγελέας G. Hogan επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη μπορούν να προβλέπουν, στο πλαίσιο των κυρώσεων που πρέπει να θεσπίζουν δυνάμει του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48, ότι η μη αναγραφή ορισμένων υποχρεωτικών πληροφοριών στη σύμβαση πίστωσης έχει ως συνέπεια την απώλεια των τόκων δανεισμού. Εντούτοις, από το γράμμα της εν λόγω διάταξης προκύπτει σαφώς ότι οι κυρώσεις που επιβάλλονται σε περίπτωση παραβίασης του δικαίου της Ένωσης πρέπει να έχουν αναλογικό χαρακτήρα. Όλα αυτά σημαίνουν, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι η αυστηρότητα των εν λόγω κυρώσεων πρέπει να αντιστοιχεί προς τη σοβαρότητα των παραβάσεων τις οποίες κολάζουν, ιδίως διασφαλίζοντας ένα πράγματι αποτρεπτικό αποτέλεσμα, τηρουμένης παράλληλα της γενικής αρχής της αναλογικότητας (σημείο 123 των εν λόγω προτάσεων, όπου γίνεται παραπομπή στην απόφαση Home Credit Slovakia, σκέψη 63). Πιο πρόσφατα, με την απόφαση της 13ης Φεβρουαρίου 2025, Lexitor (C-472/23, EU:C:2025:89, σκέψεις 56 και 57), το Δικαστήριο έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι η κύρωση η οποία πρέπει να προβλέπεται από την εσωτερική νομοθεσία σε περίπτωση παράβασης της υποχρέωσης ενημέρωσης του άρθρου 10, παράγραφος 2, της οδηγίας 2008/48 μπορεί να είναι ενιαία κύρωση, δεδομένου ότι ο καταναλωτής πρέπει οπωσδήποτε να διαθέτει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες προκειμένου να εκτιμήσει το περιεχόμενο της δέσμευσής του.

[26] Βλ. απόφαση Home Credit Slovakia (σκέψη 69).

[27] Βλ. σημείο 36 των παρουσών προτάσεων.

58. Ως εκ τούτου, κατά τη γνώμη μου, το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48 δεν αντιτίθεται στο να υποχρεούται ο δανειολήπτης να καταβάλει τους προβλεπόμενους τόκους για το χρονικό διάστημα από τη θέση των κεφαλαίων στη διάθεσή του έως την επιστροφή του αγαθού ή τη λήξη της πίστωσης, όταν ασκείται το δικαίωμα υπαναχώρησης. Συγχρόνως, τα κράτη μέλη διατηρούν την ευχέρεια να θεσπίζουν κυρώσεις, δυνάμει του άρθρου 23 της οδηγίας 2008/48, εις βάρος του πιστωτικού φορέα σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεων ενημέρωσης που υπέχει κατά το άρθρο 10, παράγραφος 2, της ίδιας οδηγίας, εφόσον οι εν λόγω κυρώσεις δεν συνεπάγονται δυσανάλογη διάρρηξη των αμοιβαίων δεσμεύσεων και δεν θίγουν τον πρωταρχικό σκοπό της εν λόγω οδηγίας, ο οποίος είναι η αποτελεσματική προστασία των καταναλωτών.

59. Υπό τις συνθήκες αυτές, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα ότι το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48, δεν αντιτίθεται στο να υποχρεούται ο δανειολήπτης, ύστερα από υπαναχώρηση από σύμβαση καταναλωτικής πίστης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης οχήματος, να καταβάλει τους συμβατικά συμφωνημένους χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα από την καταβολή του ποσού του δανείου στον πωλητή του χρηματοδοτούμενου οχήματος έως το χρονικό σημείο της επιστροφής του οχήματος στον πιστωτικό φορέα (ή στον πωλητή).

Πρόταση

60. Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στο δεύτερο και στο τρίτο προδικαστικό ερώτημα που υπέβαλε το Landgericht Ravensburg (πρωτοδικείο Ravensburg, Γερμανία) ως εξής:

1) Το άρθρο 14, παράγραφος 3, στοιχείο β′, πρώτη περίοδος, της οδηγίας 2008/48/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Απριλίου 2008, για τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης και την κατάργηση της οδηγίας 87/102/ΕΟΚ του Συμβουλίου,

   έχει την έννοια ότι:

   δεν προβαίνει σε πλήρη εναρμόνιση όσον αφορά τις συμβάσεις καταναλωτικής πίστης που συνδέονται με σύμβαση πώλησης οχήματος.

2) Το δίκαιο της Ένωσης, και ειδικότερα το άρθρο 14, παράγραφος 1, της οδηγίας 2008/48,

   έχει την έννοια ότι:

   δεν αντιτίθεται στο να υποχρεούται ο δανειολήπτης, ύστερα από υπαναχώρηση από σύμβαση καταναλωτικής πίστης που συνδέεται με σύμβαση πώλησης οχήματος, να καταβάλει τους συμβατικά συμφωνημένους χρεωστικούς τόκους για το χρονικό διάστημα από την καταβολή του ποσού του δανείου στον πωλητή του χρηματοδοτούμενου οχήματος έως το χρονικό σημείο της επιστροφής του οχήματος στον πιστωτικό φορέα (ή στον πωλητή).